FRANK HOVENS
Drs. F.E.R. Hovens (Geleen, 1961) heeft sociale geografie gestudeerd aan de universiteit van Amsterdam en is sinds 2001 eigenaar van Rattus Archivarius, een bureau voor historisch onderzoek. Van 2004 tot 2012 was hij secretaris van de Kring Maastricht en van 2010 tot 2016 redactielid van *De Maasgouw*.

Mosasaurus-mirabilia van kanunnik Joannes Theodorus Godding (1721-1797)

Een in 2013 afgerond onderzoek naar de voorganger van de huidige villa Maaszicht op Sint Pieter leverde een aardige bijvangst op. De eigenaar van het buitenverblijf *Maaszigt* aan het einde van de achttiende eeuw was niet, zoals algemeen gedacht, de bekende kanunnik Joannes Theodorus Godding (1721-1797), maar zijn collega-priester Lambert Eijssen (1709-1797). Godding geniet eeuwige faam als de oorspronkelijke eigenaar van de versteende kop van de *Mosasaurus* die in Parijs is beland en die van grote betekenis is geweest voor de paleontologie en zelfs voor de gedachtevorming rond het uitsterven van soorten. Daarmee heeft het fossiel mede aan de basis gestaan van de evolutietheorie.[1] Godding blijkt meer fossiele overblijfselen van een *Mosasaurus* in bezit te hebben gehad dan de beroemde kop. In dit artikel ga ik hier nader op in.

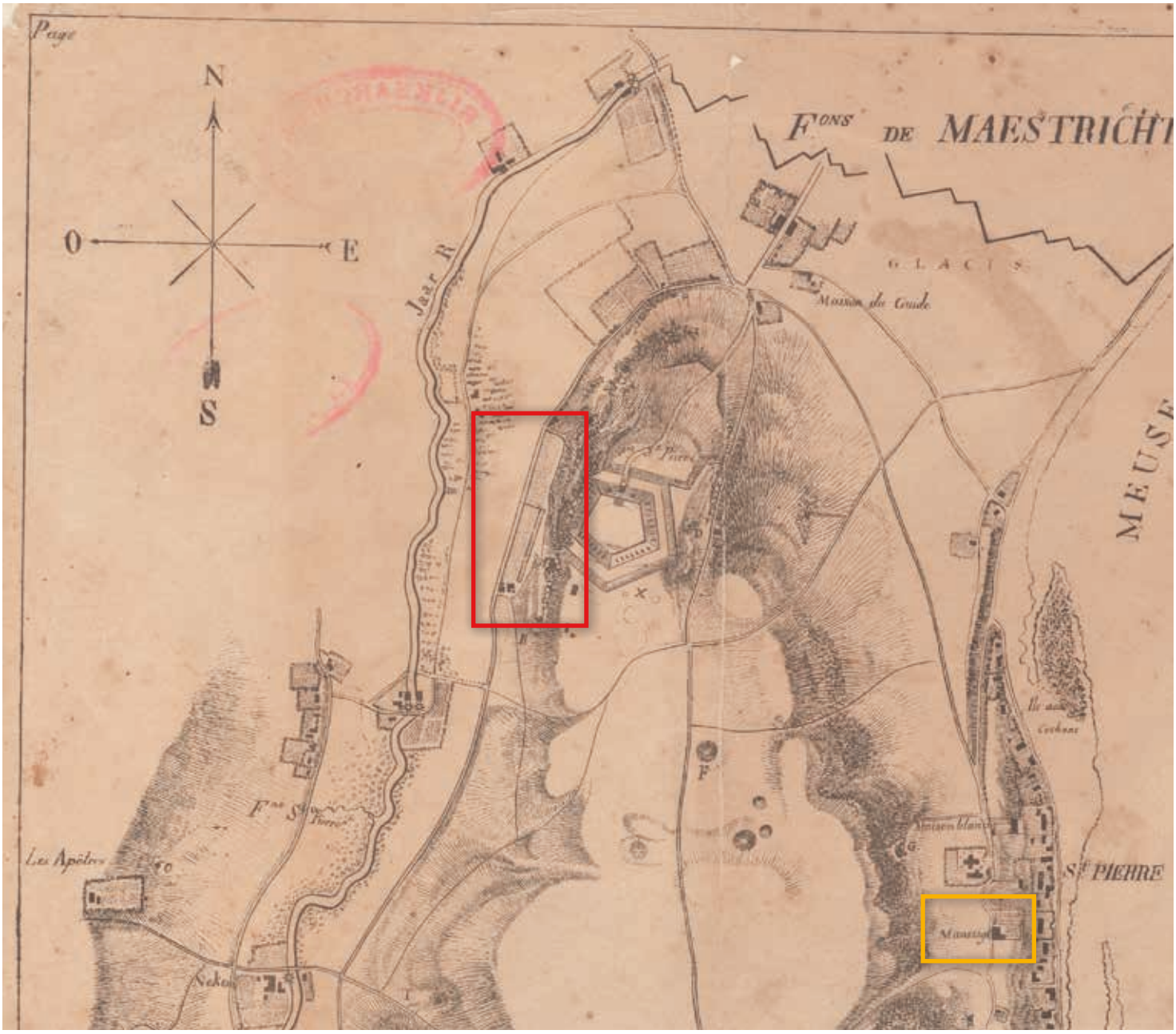
Villa Maaszicht is gebouwd op de plek van een gelijknamige voorganger.[2] Dit *Maaszigt* (afb. 1) is in 1873 verkocht en afgebroken. In de *St.-Servatius-klok* van 5 juni 1875 staat te lezen dat 'mijnheer Clareboets een allerliefst buitentje heeft gebouwd' op de plek van'het oude *Maaszigt* van den kanunnik de Godding'.[3] Hier zien we hoe het misverstand in de wereld is gekomen. Het buitenhuis van Godding lag evenwel niet langs de Maas, maar aan de huidige Mergelweg (afb. 2).

EEN DWAALSPOOR

De relatie die in de *St.-Servatius-klok* werd gelegd tussen *Maaszigt* en kanunnik Godding berustte op een misverstand. Wellicht was na een eeuw de priester Lambert Eijssen (1709-1797) in het hoofd van de mensen als het ware verdrongen door de bekendere kanunnik Joannes Theodorus Godding (1721-1797[4]) als eigenaar van *Maaszigt*. Het misverstand heeft een lang leven geleid. Volgens de *Historische Encyclopedie van Maastricht* (2005) zou de kop van de *Mosasaurus* ónder *Maaszigt* zijn gevonden.[5] Het huis van Godding (zijn buitenhuis, want als deken van het Sint-Servaaskapittel woonde hij op Sint Servaasklooster[6]) was gebouwd op de plek waar voorheen het landhuis van zijn oom Godefridus Augustinus Collette (1672-1755) had gestaan. Dit pand was in 1747 vanwege een naderend beleg van Maastricht door Franse troepen om strategische redenen afgebroken.[7] Barthélemy Faujas de Saint Fond (1741-1819) – we komen hem in dit verhaal nog tegen – merkte in zijn tussen 1798 en 1803 in delen gepubliceerde (en tussen 1802 en 1804 in Nederlandse vertaling verschenen) *Histoire naturelle de la Montagne de Saint-Pierre de Maestricht* op dat Godding de 'kop van de krokodil… als eene reliquie in eene groote glaazen kas plaatste en het in een klein lusthuis zettede, dat hij aan den voet van den St. Pieters Berg bezat.' En: 'het lusthuis van den kanunnik stond nabij het fort van St. Pieter'.[8]
Vlak bij de woning van Collette en nadien Godding lag de 'Grande Entrée' (afb. 2) van de Sint-Pietersberg, die in 1916 is ingestort.[9]

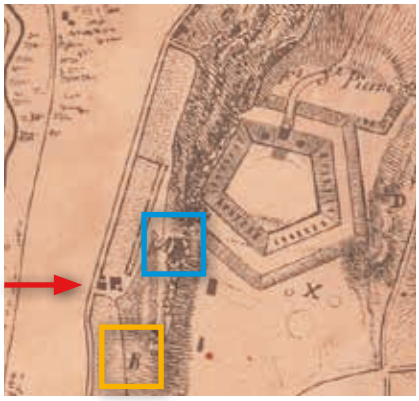

Afb. 1/ Deel van Sint Pieter, getekend door Philippe van Gulpen (1792-1862). In het midden, met het blauwe dak, de in 1873 afgebroken villa *Maaszigt*. De tuin bij het huis was ommuurd. Vgl. afb. 2a. [RHCL, Collectie Van der Noordaa cat.nr. 72]

Afb. 2a/ Uitsnede van de 'Carte du plateau de St. Pierre levée à vue et dessinée par Mr. Bory de St. Vincent' (vgl. IN DEPOT, pag. 98-99), bijlage bij diens in 1821 gepubliceerde *Voyage souterrain, ou description du Plateau de Saint-Pierre de Maestricht et de ses vastes cryptes* (twee jaar eerder deels uitgegeven als *Description du Plateau de St.-Pierre de Maestricht*). In de rode rechthoek (vgl. afb. 2b) de bebouwing (in bezit van de weduwe Godding) en de bijbehorende noordelijk ervan gelegen smalle percelen (vgl. afb. 3), die eertijds bezit waren van kanunnik Joannes Theodorus Godding. In de gele rechthoek het landhuis *Maaszigt*, voorheen eigendom van priester Lambert Eijssen. [RHCL, Kaarten-collectie RAL inv.nr. 246]

Godding blijkt meer fossiele overblijfselen van een *Mosasaurus* in bezit te hebben gehad.

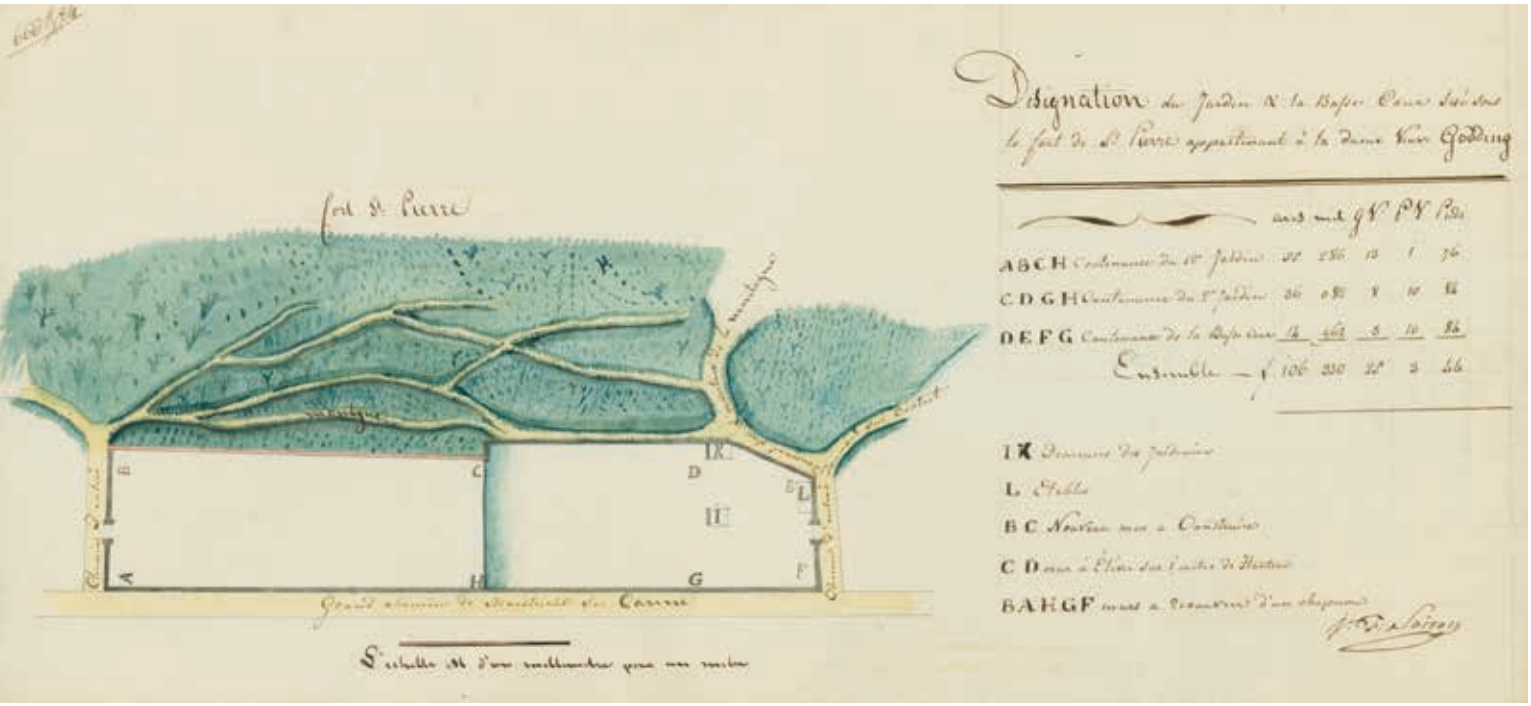
Afb. 2b/ Uitsnede van afb. 2a. De bebouwing (van de weduwe Godding) (rode pijl) aan de Kannerstraat (tegenwoordig Mergelweg) en de bijbehorende smalle percelen ten noorden ervan, gelegen onder Fort Sint Pieter. Links stroomt de Jeker. 'A' (binnen het blauwe vierkant) betreft de 'Grande Entrée', 'B' (binnen het gele vierkant) de 'Petite Entrée'.

Godding had grote delen van de achterliggende Sint-Pietersberg in bezit en was daardoor eigenaar van de daar aanwezige mergelgroeven. In het gangenstel achter de Grande Entrée is ook de mosasaurus-kop ontdekt.[10]

EEN NIEUW SPOOR

Op de tentoonstelling 'De Tongerse Poort oet' (2012) in het Historisch Centrum Limburg te Maastricht werd een (in 1806 te dateren) plattegrond gepresenteerd van de tuin en de binnenplaats bij het buitenverblijf van de weduwe Godding, gelegen onderaan het fort Sint Pieter (afb. 3). Wat was de reden voor die opmeting? In 1806 was het municipaliteitsbestuur ingevolge een keizerlijk decreet op zoek naar een geschikte locatie voor een algemene begraafplaats buiten de stad.[11] Dat viel niet mee, maar 'une petite campagne (on pourroit aquérir), presque entourée de murailles, au pied de la montagne de St. Pierre' leek erg geschikt. Het buiten behoorde toe aan de weduwe Godding. Op 30 maart 1806 maten de architecten J.F. (François) Soiron en J.W. Sanders het terrein op dat voor de aanleg van de begraafplaats in aanmerking kwam (afb. 3). De weduwe Godding was een nicht van François Soiron. Catharine Soiron (1751-1819) was in 1784 getrouwd met Theodore Alexandre Godding (1753-1793), een neefje van kanunnik Jean Théodore Godding.[12] Soiron en Sanders verwezen in hun rapport naar een opmeting op 26 april 1782 door de gezworen landmeter Hulet.[13] Deze opmeting heb ik niet kunnen achterhalen. De door Hulet gemeten oppervlakte was groter dan die van Soiron en Sanders. Laatstgenoemden meenden dat dit kwam doordat Hulet een stuk van de aangrenzende Sint-Pietersberg had meegenomen ('le surplus de le terrain dont fait mention le sieur Hulet dans sa declaration du 26 d'avril 1782 doit se trouver *dans* une partie de la montagne'. Dit is temeer interessant, daar François-Alexandre Cavenne (1773-1856), civiel-ingenieur en voormalig commissaris van het Departement Nedermaas, in zijn *Statistique du Département de la Meuse-Inférieure* (1802) vermeldde dat kanunnik Godding de kaakbeenderen (van de *Mosasaurus*) met zorg bewaarde in de groeve waar ze gevonden waren.[14] Dit betekent waarschijnlijk niet dat het fossiel op de vindplaats zelf werd bewaard, maar – met het oog op de zorgvuldige bewaring en de bezichtiging – in het deel van het gangenstelsel dicht bij het buitenverblijf. De Leidse natuurwetenschapper Petrus Camper (1722-1789) noteerde in zijn reisdagboek over een bezoek op 15 augustus 1782 aan Godding ('hij woont aan den voet van St. Pieter') dat vlak achter de woning 'in den berg een allerschilderagtigste grot' was. Die diende als 'een schuur voor de buuren'.[15] Waarschijnlijk werd hiermee de Grande Entrée bedoeld, die ook bekendstond als de Tiendschuur.[16] Op 27 augustus ging Camper met een gezelschap nogmaals 'het grot agter Godding's buijtenhuijs, en zijne fraije petrificatie (lees: de mosasauruskop)' bekijken.[17] Met absolute zekerheid kan evenwel niet worden gesteld dat Camper in zijn dagboek heeft genoteerd dat Godding zijn fossielen 'uijt den berg' ook in die grot bewaarde.[18] Al met al heb ik de indruk dat tussen het buitenhuis van Godding en de Grande Entrée een 'privégrot' van Godding was die via zijn woning bereikbaar was, en dat hij daar zijn paleontologische vondsten bewaarde.[19] Terugkomend op de begraafplaats: uiteindelijk heeft men, ook vanwege de hoge prijs die de weduwe vroeg, gekozen voor een andere locatie, namelijk een terrein van notaris Nierstrasz aan de Tongerseweg. De prijs werd te hoog gevonden, omdat er veel herstelwerk uitgevoerd zou moeten worden. Het heeft er de schijn van

Afb. 3/ Opmeting van het bezit van de weduwe Godding aan de grote weg van Maastricht naar Kanne (tegenwoordig Mergelweg) door J.F. Soiron. De 'petite campagne' bestond uit tuinen ('ABCH' en 'CDGH') en een binnenplaats ('DEFG') waaraan de verblijven van de tuinlieden ('I' en ' K') en stallen ('L') lagen. De tekening (gericht op het oosten) maakt deel uit van een rapport dat Soiron en zijn collega J.W. Sanders in 1806 opstelden. De 'chemin d'entrée' rechts van de binnenplaats splitst zich iets verderop in een weg richting Caestert en één richting de ingang van de berg (de 'Grande Entrée'). [RHCL, FA inv.nr. 2796]

dat aan het buitenverblijf van de kanunnik na zijn dood weinig onderhoud is gepleegd. Hoogstwaarschijnlijk heeft de weduwe uitvoering gegeven aan haar voornemen om, nu de koop niet doorging, haar bezit ('un bien de famille qu'elle pourra faire restorer', zoals burgemeester Monachon het in een brief aan de prefect stelde) te herstellen.[20] Catharina Soiron overleed op 19 februari 1819. Ze woonde destijds in Kanne, maar was nog steeds eigenaresse van het voormalige buitenhuis van haar aangetrouwde heeroom. Haar memorie van successie vermeldt onder meer 'trois petites maisons, ecuries, batiments rureaux enclos d'un jardin et verger dessous le fort de St. Pierre'.[21]

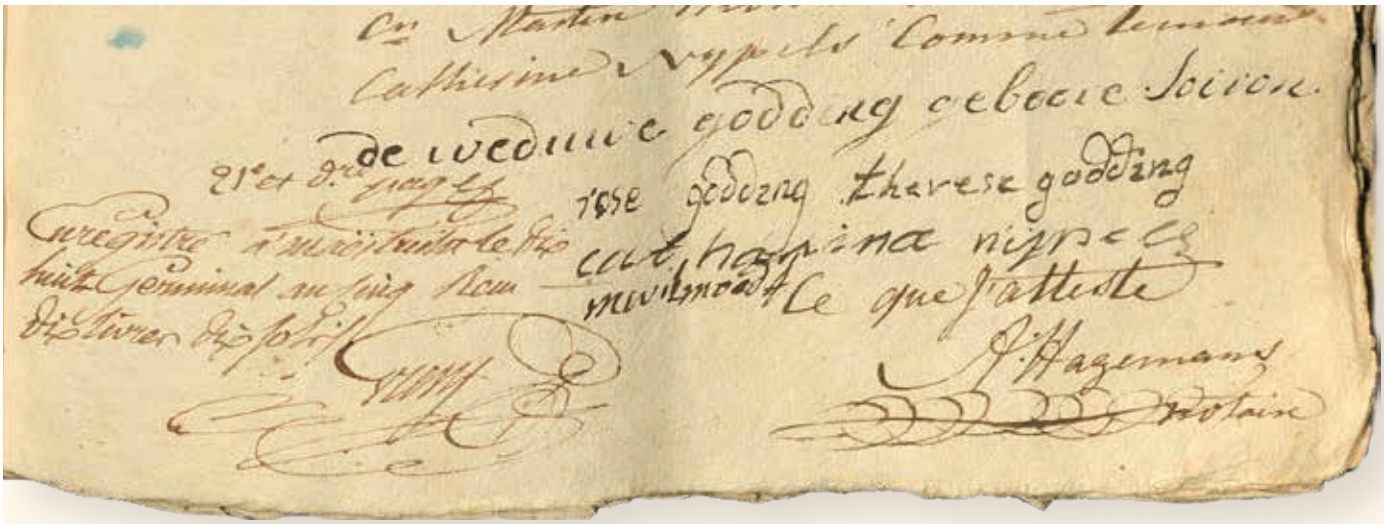
We komen de weduwe Godding tegen in een notariële akte uit 1797, waarin de inboedel staat beschreven van het huis op Sint Servaasklooster van haar onlangs overleden aangetrouwde oom, kanunnik Godding. Hij had geen testament opgemaakt. De natuurlijke erfgenamen waren de kinderen van de weduwe Godding (door haar vertegenwoordigd) en de 'citoyennes Rose et Therese Godding, filles majeures' (afb. 4).[22] Rose (Rosa) en Thérèse waren zussen van Catharina Soirons in 1793 overleden echtgenoot Theodore Alexandre. Zij drieën waren kinderen van Jacobus Fredericus Godding (1726-1797), een jongere broer van kanunnik Joannes Theodorus.[23]

Twee posten van de inventaris zijn de moeite van het vermelden waard. Om te beginnen een eikenhouten kabinet met twee vleugels en drie laden. In één van die laden bevond zich een kistje met het skelet van een jonge krokodil. Op zich niet zo bijzonder, maar voor ons toch interessant omdat de *Mosasaurus* destijds voor een krokodil werd gehouden. Des te interessanter zijn daarom twee kisten naast de keldertrappen met fragmenten van een versteende krokodil (afb. 5).

EEN GEROOFD SPOOR

De fragmenten van de 'crocodille petrifié' in de beschrijving van Goddings huisraad betroffen zonder twijfel geen versteende krokodil maar vrijwel zeker een versteende *Mosasaurus*. Deze vermelding is opvallend, omdat goed gedocumenteerd is hoe de bekende kop van de *Mosasaurus* uit de collectie van Godding kort na de inname van Maastricht op 4 november 1794 naar Parijs is vervoerd. Deze *Mosasaurus* is het type-exemplaar van *Mosasaurus hoffmanni,* vernoemd naar de vermeende ontdekker / eerste eigenaar van de kop, Johann Leonhard Hoffmann (1710-1782).

De fragmenten in de beschrijving van Goddings huisraad betroffen zonder twijfel geen versteende krokodil maar vrijwel zeker een versteende *Mosasaurus*.

Afb. 4/ De handtekeningen van de weduwe Godding, geboren Soiron, en haar schoonzussen Rose en Therese Godding onder de beschrijving van de nagelaten inboedel van kanunnik Joannes Theodorus Godding (oom van Rose en Thérèse Godding en hun broer Theodore Alexandre, de overleden echtgenoot van Catharina Soiron). Verder nog de handtekeningen van de getuigen Catharine Nijpels en Martin Wilmots [Wilmodt], en van notaris Arnold Hagemans. Overigens trouwde Rose Godding in 1798 met Martin Wilmots (vgl. noot 37). [RHCL, NA inv.nr. 4112]

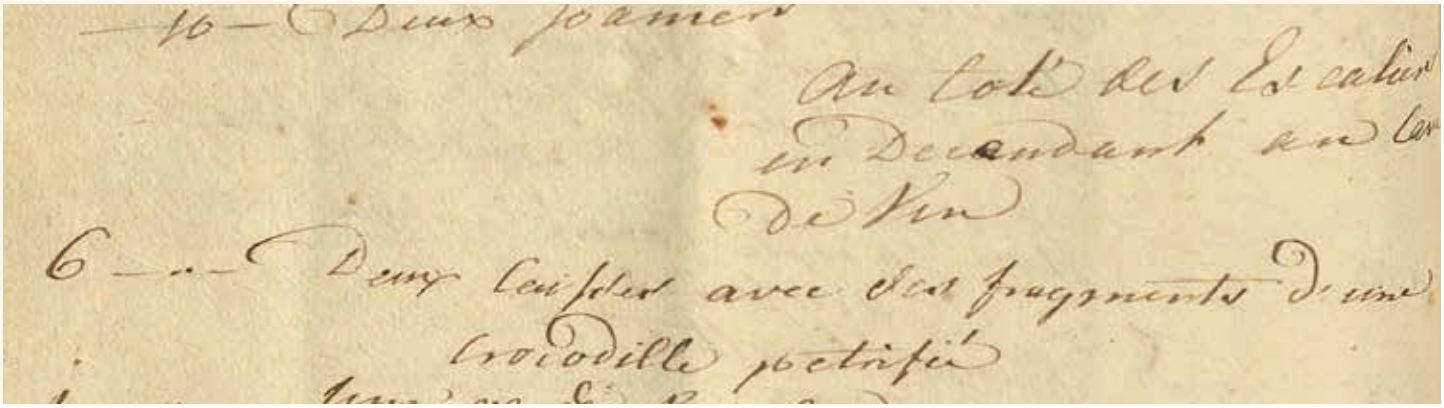
Dit fossiel was, zo werd beweerd, na een rechtsgang in bezit gekomen van kanunnik Godding.[24]

De uit Bazel afkomstige Hoffmann was eerste chirurgijn van het militair hospitaal in Maastricht en lid van de Waalse kerk.[25] Omstreeks 1755 was hij begonnen met het aanleggen van een natuurhistorische collectie, onder meer bestaande uit fossielen die in de Sint-Pietersberg ontdekt waren. Een bekende vondst van hem was het fossiel van een uitgestorven zeeschildpad (*Allopleuron hofmanni*).[26] Dat hij de ontdekker van de beroemde mosasaurus-kop was, lijkt een mythe die door de hierboven genoemde Faujas de Saint Fond in de wereld is gebracht. Faujas, die pas in januari 1795 voor het eerst in Maastricht was, tekende in zijn boek op hoe kanunnik Godding, die eigenaar was van de grond waar de 'kop van de krokodil' door Hoffmann was ontdekt, langs juridische weg het fossiel aan Hoffmann ontfutseld had, daarbij misbruik makend van zijn machtige positie als deken van het Servaaskapittel. Godding, in de ogen van Faujas een exponent van het perfide, feodale ancien régime, werd daarmee in een kwaad daglicht gesteld. Het (gesuggereerde) onrechtmatige bezit van Godding rechtvaardigde de roof van de kop door de Franse troepen. Het kwam Faujas goed uit dat Godding noch Hoffmann ten tijde van de publicatie nog in leven was. Toch betreurde de bovengenoemde Cavenne in 1802 al de onterechte reputatieschade die Godding ('un homme vertueux') door de publicatie van Faujas was toegebracht. Cavenne ging ervan uit dat Faujas ('ce naturaliste célèbre') valselijk was geïnformeerd. Recente studies weerleggen de bewering van Faujas dat Hoffmann het fossiel heeft gevonden, of althans degene is geweest die door blokbrekers – kien op een in het vooruitzicht gestelde beloning – op de hoogte was gesteld van de vondst en vervolgens de 'verstening' heeft blootgelegd. Meest waarschijnlijk is dat deze eer Godding te beurt moet vallen.[27] Een sterk aanvullend bewijs hiervoor vormt een in 1779 ingezonden brief in het Luikse dagblad *L'Esprit des journeaux*, waarin melding wordt gemaakt van de vondst van een 'tête de crocodile' in oktober van het jaar daarvoor. Godding wordt de eigenaar van 'ce précieux morceau d'histoire-naturelle' genoemd, die zo vriendelijk was de briefschrijver het fossiel te tonen.[28] Al snel waren de meest vooraanstaande wetenschappers in West-Europa op de hoogte van de vondst, en toen de Fransen Maastricht veroverden, wisten ze bij wie ze moesten zijn om deze schat in beslag te nemen.

Het is mogelijk dat Faujas aan de vondst van 1778 refereert als hij het heeft over 'het reusachtig kakebeen, dat men in den jare 1780 ter diepte van 90 voeten in de St Pietersberg gevonden heeft (vgl. afb. 6).[29] Hij zou dan geen weet hebben gehad van het bericht in L'Esprit des journeaux van 1778. Overigens lijkt een kaakbeen iets anders dan een (nagenoeg) complete kop, maar het bijschrift bij de gravure van de fossiele kop in de publicatie van Faujas (afb. 6[30]) maakt duidelijk dat er een complete schedel (inclusief kaken) mee kon worden bedoeld.[31] Faujas wordt ervan beschuldigd dat hij verwarring heeft willen zaaien door bewust twee jaartallen aan de vondst te koppelen: 1770 en 1780.[32] Dit lijkt me wat vergezocht.[33] Dit neemt niet weg dat alles erop wijst dat Faujas Godding in een kwaad daglicht heeft willen stellen. Van het proces dat Godding volgens Faujas tegen Hoffmann had gevoerd – waardoor laatstgenoemde de mosasauruskop moest afstaan – heeft Peggy Rompen in haar onderzoek geen enkele aanwijzing gevonden.[34] Dit proces lijkt een verzinsel. Aan Faujas blijft dan ook de vlek van onbetrouwbaarheid kleven.

Toen de Fransen Maastricht veroverden, wisten ze bij wie ze moesten zijn om deze schat in beslag te nemen.

Afb. 5/ In het huis van kanunnik Godding op Sint Servaasklooster bevonden zich naast de trappen naar de wijnkelder twee kisten met fragmenten van een versteende 'krokodil' ('crocodille petrifié').
[RHCL, NA inv.nr. 4112]

EEN VERDWENEN SPOOR

Impliciet wordt er in de literatuur vanuit gegaan dat Godding maar één (groot) fossiel van de *Mosasaurus* had, namelijk de imposante kop die in 1795 naar Parijs werd gebracht. Uit bovenvermelde akte (afb. 4, 5) blijkt evenwel dat hij bij zijn overlijden in 1797 de eigenaar was van twee kisten met fragmenten van een versteende 'krokodil'. Met andere woorden: naast de geconfisqueerde kop had Godding nog een verzameling *Mosasaurus*-mirabilia. We weten niet hoe hij hieraan gekomen is, maar het meest waarschijnlijke is dat ook deze vondsten in een van zijn groeves in de Sint-Pietersberg zijn gedaan.[35] Wat is er met (de inhoud van) deze twee kisten gebeurd? De akte van de veiling van Goddings nagelaten roerende goederen op 5, 6, 7, 8 en 9 floréal an 5 (24-28 april 1797) vermeldt de kisten niet.[36] Ze zijn dus waarschijnlijk in bezit van de familie gebleven. Wat dat betreft zijn de pogingen interessant die de weduwe Godding (Catharina Soiron) en haar schoonzus Rosa Godding, het nichtje van de kanunnik, hebben gedaan om de naar Parijs vervoerde kop terug te krijgen (of een fatsoenlijke schadeloosstelling te ontvangen). In een ongedateerd, maar in 1814/1815 te situeren, rekest deelde de weduwe Godding mede dat zij nog twee 'zijstukken' bezat, die het fossiel zouden kunnen completeren ('j'ai encore en ma possession deux parties latterales de ce crocodile, qui reunies avec le principal morçeau qui est a Paris, complettent cette interessante petrification'). De brief (een afschrift) aan gouverneur De Brouckère bevindt zich in een dossier met rekesten van haar schoonzus Rose (Rosa) Godding, die in 1823 nogmaals een poging ondernam om langs

Afb. 6/ Gravure van de mosasauruskop door Nicolas Maréchal, afgebeeld in: B. Faujas Saint Fond, Histoire naturelle de la Montagne de Saint-Pierre de Maestricht (Paris [1798-] 1803), planche LI. [Brabant-Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg', cat.no. TRE L20_Li 51]. Deze gravure staat alleen in de latere edities van Faujas' boek afgebeeld.

diplomatieke weg de kop (weer) in bezit te krijgen.[37]

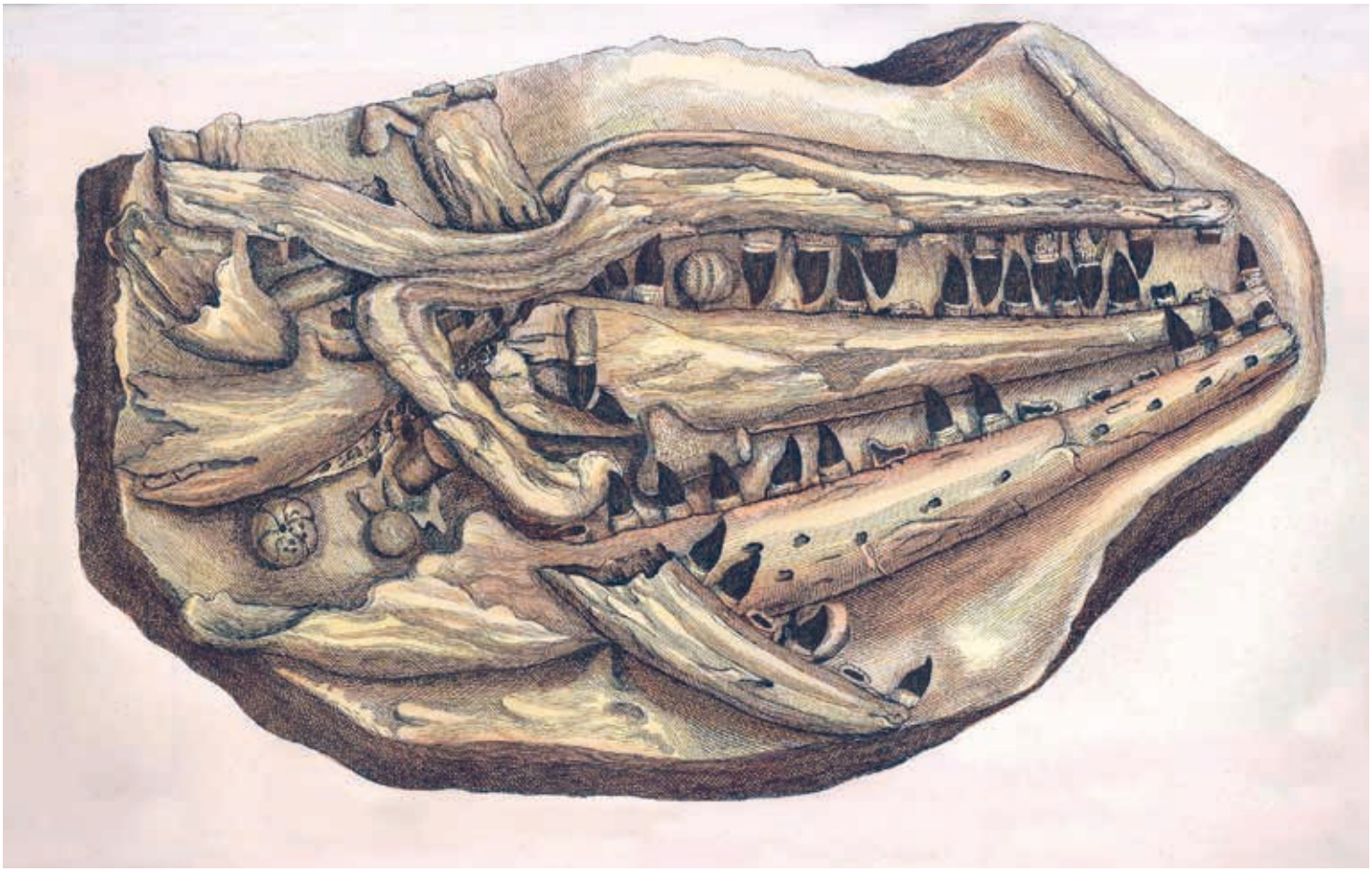
De mededeling dat er nog twee 'zijstukken' waren die het fossiel zouden kunnen completeren roept enkele vragen op. Wat wordt, om te beginnen, bedoeld met 'completeren'? Stukken die de kop compleet zouden maken? Wat zouden dat dan voor stukken kunnen zijn?[38] Of iets als schouderbladen die het fossiel konden aanvullen en er een 'completer' skelet van konden maken? Een tweede vraag luidt: wist de weduwe Godding met zekerheid dat de kop en de 'zijstukken' bij elkaar hoorden, of vermoedde ze dat? We weten het niet, maar we kunnen niet zonder meer stellen dat de bewuste fossielen in elkaars nabijheid aangetroffen zijn en bij elkaar hoorden. Het kan gaan om vondsten die op enige afstand van elkaar verwijderd lagen en ook niet noodzakelijkerwijs tegelijkertijd zijn ontdekt en blootgelegd of uit dezelfde laag in het kalksteenpakket afkomstig waren. Interessant is evenwel een beschrijving die Pierre-Joseph Buc'hoz in 1782 geeft in zijn *Dons merveilleux*. Daarin heeft hij het over een 'tête pétrifiée d'un animal inconnu, trouvé dans les carrières [groeven] de la montagne Saint-Pierre près de Maestricht; de 3 pieds de largeur sur 16 pouces de hauteur, déposée dans le cabinet de M. le doyen des chanoines de cette ville [= Godding]' (vgl. afb. 7).[39] 'Trouvé' slaat op 'animal' (m) en niet op 'tête' (v). Dit wekt de indruk dat er meer dan de kop is gevonden. En misschien was het zo dat alleen de spectaculaire kop in een vitrine was geplaatst en de minder aansprekende delen in bijvoorbeeld kisten werden bewaard. Een derde vraag is of de twee 'zijstukken' de fragmenten betreffen die bij het overlijden van Godding in de twee kisten werden bewaard. We weten niets over de aard daarvan en nauwelijks iets over het aantal. Het enige wat we met zekerheid kunnen beweren, is dat het om in totaal minstens twee fragmenten ging. In dit verband is de notitie van Petrus Camper in zijn reisdagboek over het bezoek aan Godding op 15 augustus 1782 van belang.[40] Na een beschrijving van het mergelblok met de versteende kop, die hij voor die van een potvis hield (zie bijschrift afb. 7), schrijft hij: 'Daar was nog een stuk steen waar in schouderbladen, en stukken van den vin waren, echnini [zee-egels], tanden enz.'.[41] Dit 'stuk' (mergelblok) zou betrekking kunnen hebben op de 'zijstukken' (dus waarschijnlijk schouderbladeren) waar Catharina Soiron het over had. Als die zijstukken in twee kisten terechtgekomen zijn, zou het blok gebroken moeten zijn. Van belang om te vermelden hierbij is dat Camper het in zijn dagboek heeft over '3 allerschoonste stukken uijt den berg', maar er vervolgens slechts twee beschrijft (het 'stuk' met de kop en het stuk met de schouderbladeren). Het lijkt er dus op dat er nog een mergelblok met fossielen was (dat ook in een kist werd bewaard?). We weten niet wat met de twee kisten met de 'fragmenten van een versteende krokodil' is gebeurd. Het is mogelijk dat Rosa Godding ze na de dood van Catharina Soiron heeft geërfd, maar ze kunnen ook in bezit van de kinderen van Catharina zijn gekomen. Wellicht dat verder archiefonderzoek (testamenten, boedelbeschrijvingen) het spoor kan terugvinden.

CONCLUSIE

Kanunnik Joannes Theodorus Godding (1721-1797) geniet eeuwige faam als de oorspronkelijke eigenaar van het beroemde fossiel van een mosasauruskop dat kort na de inname van Maastricht door de Fransen in 1794 in Parijs is beland. Uit de boedelinventaris die na zijn overlijden in 1797 is opgemaakt, blijkt dat Godding nog twee kisten met fragmenten van een 'versteende krokodil' (lees: *Mosasaurus*) in bezit had. Waarschijnlijk zijn deze fossielen in handen gekomen van Catharina Soiron, de weduwe van zijn neefje Théodore Alexandre Godding. Zij was eigenaresse van het buitenverblijf waar Godding de mosasauruskop eertijds in een vitrine had geplaatst, wellicht in een 'privégrot' achter de woning. Catharina Soiron (1751-1819) heeft rond 1815 een vergeefse poging gedaan het fossiel uit Parijs terug te krijgen. Rond 1823 heeft haar schoonzus Rosa Godding ook nog een poging ondernomen. Misschien heeft zij na het overlijden van Catharina Soiron de kisten met de fragmenten verkregen. Deze bijzondere objecten zijn hoe dan ook uit het oog geraakt. Wellicht dat het spoor via systematisch archiefonderzoek teruggevonden kan worden, maar het valt zeker niet uit te sluiten dat de 'fragments d'un crocodille petrifié' in de loop van de jaren verloren zijn gegaan. Het is wrang te moeten constateren dat de geroofde mosasauruskop zijn diensten tot op de dag van vandaag aan de wetenschap bewijst, terwijl van de mosasaurusfragmenten die niet geconfisqueerd zijn geen spoor meer te vinden is.

Met dank aan John Jagt (Natuurhistorisch Museum Maastricht).

Afb. 7/ In 1782 verluchtte Pierre-Joseph Buc'hoz zijn boek 'Les dons merveilleux …' met deze (spiegelbeeldige) tekening van de (in 1778 gevonden) *mosasaurus*kop uit de Sint-Pietersberg. In zijn reisdagboek (1782) beschreef Petrus Camper het mergelblok met de kop (waarvan hij vermoedde dat die van een potvis was) als volgt: 'bevattede verscheidene onderkaaken en een bovenkaak, alsmede een been dat zeer klein was, en kleine tandjes bevattede, juijst daar gelegen daar de aesophagus [slokdarm] is … Tussen in waren tanden, ribben van den zelfden visch, en verder verscheidene echini [zee-egels]'.[42] [Koninklijke Bibliotheek, Den Haag]

Literatuur

- Natalie Bardet & John W.M. Jagt: '*Mosasaurus hoffmanni*, le Grand Animal fossile des Carrières de Maastricht: deux siècles d'histoire', in: *Bulletin du Muséum national d'Histoire naturelle* (Parijs 1996) (4) C18 (4), 569-593.
- Henri Bogaerts, 'Klein Lourdes', in: *De St.-Servatius-klok*, kerkelijk weekblad voor Maastricht 6 (1875, nr. 28), 115-116.
- [Jean-Baptiste Georges Geneviève Marcellin] Bory de St.-Vincent, *Description du Plateau de St.-Pierre de Maestricht* (Bruxelles 1819).
- Petrus Camper, 'Conjectures relative to the petrifications found in the St. Peter's Mountain, near Maestricht', in: *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* (Londen 1786) 76 (2), 443-456.
- [François-Alexandre] Cavenne, *Statistique du Département de la Meuse-Inférieure* (Maestricht 1802).
- G. Cuvier, 'Sur le grand animal fossile des carrières de Maestricht', in: *Annales du Muséum d'histoire naturelle* 12 (1808), 145-176, planches 19, 20.
- P. Doppler, 'Lijst der dekenen van het Vrije Rijkskapittel van St. Servaas te Maastricht (1000-1797)', in: *PSHAL* 73 (1937), 191-274.
- Jos. Eversen, 'Eenige bizonderheden over den vice-hoogschout Collette te Maastricht', in: *De Maasgouw* 11 (1889), 129-130.
- B. Faujas Saint Fond, *Natuurlijke historie van den Sint Pieters-berg* (Amsterdam 1802-1804) [Vertaling door J.D. Pasteur van Histoire naturelle de la Montagne de Saint-Pierre de Maestricht (Paris [1798-] 1803) [Heruitgaven van belangrijke en zeldzame boekwerken met betrekking tot de geologie van Limburg 1; Werkgroep Heruitgaven van de Afdeling Limburg der Nederlandse Geologische Vereniging, 1981].
- Douwe Th. de Graaf & Peggy Rompen, '*Mosasaurus hoffmanni*, naam en toenaam', in: *NHM* 84 (1995), 27-35.
- Ernst Homburg, 'Wetenschapsbeoefening, 1750-1950', in: *Limburg, een geschiedenis* III (2015), 355-394.
- Frank Hovens, 'De in 1873 afgebroken Villa *Maaszigt* op Sint Pieter: een dwaalspoor als herinnering', in: *Sint-Pieter, vroeger en nu* 31 (2020), 2-15.
- John W.M. Jagt, Florence F.J.M. Pieters & Peggy G.W. Rompen, 'Hernieuwde aandacht voor de begindagen van paleontologisch onderzoek in Maastricht rond 1800', *Grondboor & Hamer* 74 (2020), 58-65.
- A.J. Lever, 'Johann Leonhard Hoffmann (1710-1782), de man achter de beroemde *Mosasaurus*-schedel', in: *NHM* 84 (1995), 36-46.
- [Winand Mengels], *Chronijk van het dorp Opcanne bij Maastricht* (1740-1778) [uitgegeven door Victor de Stuers] (Roermond [ca. 1890]).
- Eric W.A. Mulder & John W.M. Jagt, 'Georges Cuvier und die Mosasaurier der Oberkreide', in: *Fossilien* 6 (2019), 16-21.
- Hans Ogg, 'Grande Entrée', in: *Sint-Pieter, vroeger en nu* 23 (2016), 6-9.
- Florence F.J.M. Pieters, 'Natural history spoils in the Low Countries in 1794/95: the looting of the fossil *Mosasaurus* from Maastricht and the removal of the cabinet and menagerie of stadholder William V', in: Ellinoor Bergvelt e.a. (red.), *Napoleon's legacy, the rise of national museums in Europe*, 1794-1830 [*Berliner Schriften zur Museumforschung*. 27] (Berlin 2009), 55-72.
- Florence F.J.M. Pieters, Peggy G.W. Rompen & John W.M. Jagt, 'Faujas revisited – drie edities van de Natuurlijke Historie van den St. Pieters Berg bij Maastricht nader bekeken', in: Babke Aarts, Ad van Pinxteren, Jos Schatorjé (red.), *Limburgensia, de schatten van Schillings* (Nijmegen [2019]), 24-33, 233-234.
- Florence F.J.M. Pieters, Peggy G.W. Rompen, John W.M. Jagt & Nathalie Bardet, 'A new look at Faujas de Saint-Fond's fantastic story on the provenance and acquisition of the type specimen of *Mosasaurus* hoffmanni MANTELL, 1829', in: *Bulletin de la Société géologique de France* 183 (2012, nr. 1) 55-65.
- C.O. van Regteren Altena, 'Achttiende-eeuwse verzamelaars van fossielen te Maastricht en het lot hunner collecties', in: *Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg* 9 (1956), 83-112.
- Peggy Rompen, '*Mosasaurus hoffmanni*: de lotgevallen van een type-exemplaar' (*doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Limburg*, Maastricht 1995).
- Anne S. Schulp, Darwin, Cuvier, et le Grand Animal de Maestricht (Maastricht 2009).
- P.J.H. Ubachs, 'De Maastrichtse *mosasaurus* bleef in Parijs: nieuwe archiefvondsten over de *mosasaurus*-roof', in: *NHM* 58 (1969), 53-57.
- Pierre Ubachs en Ingrid Evers, Historische Encyclopedie Maastricht (Zutphen 2005).
- Jan Verzijl, 'De architectenfamilie Soiron', in: *De Limburgse Leeuw* 11 (1963), 73-86.

Afkortingen

- BS: Burgerlijke Stand
- DTB: Doop-, Trouw- en Begraafboeken
- FA: Frans Archief
- MvS: Memorie van Successie
- NA: Notarissen Maastricht 1544-1842
- NHM: Natuurhistorisch Maandblad (periodiek van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg)
- PA: Archief Provinciaal Bestuur van Limburg ('Provinciaal Archief')
- PSHAL: Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg
- RHCL: Regionaal Historisch Centrum Limburg
- SSP: Archief van de gerechten en gezworen raad van Sint Pieter ('Schepenbank Sint Pieter')

Noten

1 Bardet & Jagt, 582-589; Cuvier; De Graaf & Rompen, 27-29, 32; Jagt, Pieters & Rompen, 63; Mulder & Jagt; Pieters, Rompen & Jagt, 26; Schulp.

2 Frank Hovens, 'Verslag van het archiefonderzoek naar de geschiedenis van de in 1873 afgebroken *Villa Maaszicht* op Sint Pieter' (2 mei 2013). Dit onderzoek is bewerkt tot een artikel: 'De in 1873 afgebroken *Villa Maaszigt* op Sint Pieter: een dwaalspoor als herinnering', in: *Sint-Pieter: vroeger en nu* 31 (2020), 2-15.

3 Bogaerts.

4 In de literatuur ('om te beginnen' Doppler, 273-274) wordt Joannes Theodorus Godding verward met zijn één jaar jongere broer Theodorus Joannes. Joannes Theodorus werd op 13 oktober 1721 gedoopt (zoon van Joannes Bartholomeus Godding en Maria Elisabeth Collette; getuigen: Godefridus Augustinus Collette en Isabella Godding). Zijn broer Theodorus Joannes werd gedoopt op 21 november 1722 (getuigen Theodorus Godding en Maria Margarita Collette) [RHCL, DTB St.-Jansparochie]. Jean Théodore stierf op 23 maart 1797 (3 germinal an 5) op Sint Servaasklooster [BS Maastricht]. Toch wordt kanunnik Godding in enkele akten (bijv. als in noot 23) Theodorus Joannes genoemd. Het feit evenwel dat de kanunnik in 1797 volgens het begraafboek op 76-jarige leeftijd overleed (zou feitelijk 75 jaar moeten zijn), maakt eens te meer duidelijk dat het de in 1721 geboren Joannes Theodorus betreft en niet de in 1722 geboren Theodorus Joannes. Wat van die laatste geworden is, is niet bekend. Een korte zoektocht in de DTB-registers van Maastricht leverde niets op. Waarschijnlijk is hij uit Maastricht vertrokken.

5 Ubachs & Evers, 197-198, 360-361 (lemmata 'Godding' en '*Mosasaurus*'). Meer over het misverstand in het in noot 2 vermelde artikel.

6 De schuur van het huis kwam uit op de Papenstraat [RHCL, NA, inv.nr. 4112 (notaris Arnold Hagemans), 10 germinal an 5 (30 maart 1797); vgl. noot 22]. Op 19 juni 1767 verhypothekeerde Joannes Theodorus Godding 'sijn huijs met aenhoorigen hoff, stallinge en remise met alle verdere geregtigheden ap- en dependentien van dien, gelegen alhier op St. Servaes Clooster naest het woonhuijs van dhr. scholaster Cruts, maekende het hoeckhuijs van de straet leijdende nae het gouvernment' [NA, inv.nr. 3716 (notaris Henricus Hupkens); SSP inv.nr. 73B (14 juni 1787)].

7 [Winand Mengels], 33-34 (met dank aan Max Wijnen); Eversen. Vgl. noot 4.

8 Faujas Saint Fond, 79, 81-82. Zie ook Rompen, 46; Pieters, Rompen & Jagt, 24.

9 Ogg; Pieters, Rompen & Jagt, 31-32.

10 In (een) komende aflevering(en) van *Sint-Pieter: vroeger en nu* (2020/2021) meer over de afbraak en de herbouw van het huis van Collette en over de mogelijke plek waar de *mosasaurus*kop gevonden is.

11 RHCL, FA inv.nr. 2796.

12 Verzijl. Zie ook noot 22.

13 Jean Joseph Hulet was geboortig van Gelbressée bij Namen. Op 26 februari 1778 vroeg hij toestemming om in Sint Pieter zijn beroep van landmeter te mogen uitoefenen [RHCL, SSP inv.nr. 39].

14 Cavenne, 72-73. Zie ook Pieters, 62-63; Pieters, Rompen, Jagt & Bardet, 59.

15 Van Regteren Altena, 107-108 (citaten uit Campers manuscript 'Reijze naar Maastricht, Spaa, Aken en Dusseldorp, 1782'. Zie ook Pieters, Rompen & Jagt, 32. Vgl. Rompen, 50-51.

16 Ogg, 9.

17 Van Regteren Altena, 108.

18 Vgl. Pieters, Rompen, Jagt, & Bardet, 59.

19 De grotwoning waarvan de ingang zich in de linkerwand van de Grand Entrée bevond (zie plaat II in de *Natuurlijke historie van den Sint Pieters-berg* van Faujas de Saint Fond, zoals afgebeeld in Pieters, Rompen & Jagt, 28; vgl. Ogg, 6) komt op zich ook als 'expositieruimte' in aanmerking (Pieters, Rompen & Jagt, 32), maar zij was niet direct vanuit de buitenwoning van Godding toegankelijk en was, naar mijn inschatting, gevoelig voor inbraak.

20 RHCL, FA inv.nr. 2796. Vgl. de kadastrale sectiekaart A van Sint Pieter uit 1811 [RHCL, Kaartencollectie RAL_K_248_03], het bijbehorend register [RHCL, FA inv.nr. 4694], het kadastrale minuutplan (1830), de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel (1840) en de perceelsgewijze leggers Sint Pieter, reeks 1 artikel 4 en reeks 2 artikel 1771 [RHCL, Kadastraal Archief].

21 RHCL, MvS, 19 februari 1819.

22 RHCL, NA inv.nr. 4112 (notaris Arnold Hagemans), 10 germinal an 5 (30 maart 1797). De kinderen van Catharina Soiron en Theodore Alexander Godding (in de akte abusievelijk ook Jean Theodore genoemd), waren, blijkens de memorie van successie van hun moeder (overleden op 19 februari 1819), Barbare Lutgarde (inmiddels *de*) Godding, getrouwd met Jean Jacques François Henri Bemelmans, en André Jean Joseph Theodore de Godding.

23 Jacobus Fredericus en zijn tweelingbroer Petrus Hermannus werden op 19 maart 1726 gedoopt te Maastricht (Sint-Jansparochie). Jacques Frederic stierf op 19 maart 1797 (29 ventôse an 5), vier dagen voor zijn broer Jean Théodore (zie noot 4). Jacques Frederic was kapitein in dienst van de Bataafse Republiek. Vgl. NA inv. nr. 3678 (notaris P. Frederix), 23 juni 1766 / SSP inv.nr. 73A (11 november 1770): afstaan vruchtgebruik door J.Fr. Godding, '*gepensioneert vendrig ten dienste van Haar Hoog Mog* (= de Republiek der Verenigde Nederlanden).' en weduwnaar van Johanna van Oldenel, ten behoeve van zijn *'onbejaarde kinderen'*. Kanunnik T.J. (!) Godding (vgl. noot 4) trad hierbij op als 'vaderlijcke oom en dus aangebore momboir der minorinne kinderen'.

24 Rompen; Homburg, 357-361; Bardet & Jagt, 575-579; Pietersen, Rompen & Jagt; Lever, 41. NB: de *Mosasaurus hoffmanni* (voluit *Mosasaurus hoffmanni* MANTELL, 1829) is de bekendste soort van het geslacht *Mosasaurus*, dat behoort tot de familie Mosasauridae.

25 Van Regteren Altena; Lever.

26 Na de dood van Hoffmann zijn de *'principal specimens ... of the fossil bones from St. Peter's mountain'* via de oudste dochter van Hoffmann (vgl. noot 35) in bezit gekomen van Petrus Camper (zie Camper, 446). In 1852 is de collectie van Camper terechtgekomen in het Teylers Museum te Haarlem (Lever, 44; Pieters, Rompen, Jagt & Bardet, 58). Overigens schreef Faujas op 12 februari 1795 in een brief aan Peter Campers zoon Adriaan Gilles dat, naast de 'krokodillenkop' ('si toutefois c'en est une'; Faujas was destijds toch niet helemaal zeker, of misschien wilde hij respect tonen aan Camper sr., die er geen krokodil in zag; vgl. bijschrift afb. 7), ook een deel van de collectie van Hoffmann en het 'cabinet de Roux' (vgl. Van Regteren Altena, 95-96; Lever, 44) onderweg naar Parijs waren (Pieters, 68; Pieters, Rompen, Bardet & Jagt, 60).

27 Rompen; Homburg, 359-361.

28 Homburg, 359-360.

29 Faujas de Saint-Fond, 292; plaat IV. Zie ook noot 33.

30 Zie Pieters, 58-59 (noot 15), 64.

31 De omschrijvingen kaak / kaakbeen / kinnebak, schedel en kop (mâchoire, maxillaire, crâne, tête) werden vaak zonder onderscheid door elkaar gebruikt.

32 Homburg, 360. Vgl. Rompen, 47-48, 58.

33 In de beschrijving van plaat IV (Nederlandse uitgave, pag. 79), een minder accurate weergave van de kop als planche LI (latere Franse uitgave; zie afb. 6) vermeldt Faujas 1770 als het jaar van de vondst. In de bijschriften van plaat IV en planche LI noemt hij evenwel het jaar 1780. Ook op pag. 292 dateert hij de ontdekking in 1780. Het kan om een (slordige) verschrijving gaan, net zoals Faujas de verdrijving van de Oostenrijkse troepen en het beleg van Maastricht in 1795 dateert (p. 82), terwijl hij wist (moest weten) dat het 1794 was. Vgl. Pieters, Rompen, Jagt & Bardet, 57, 59.

34 Een snel onderzoek door mij in het Indivies Laaggerecht van Maastricht (inv.nrs. 5146, 5194), de rechterlijke archieven van Sint Pieter (inv.nrs. 39-41, 46), het archief van het St.-Servaaskapittel (inv.nr. 1721) en het Frans Archief (inv.nr. 2238 (fol. 97-118), alle bewaard in het RHCL, geeft evenmin een indicatie dat er een proces tussen Godding en Hoffmann is gevoerd. Ook de digitale toegang op de voor het Reichskammergericht (vgl. Lever, 41) gevoerde processen (www.archive.nrw.de) gaf geen resultaat.

35 Voor zover bekend was Godding geen collectioneur. Bij de veiling van de nalatenschap van Hoffmann op 16 augustus 1782 heeft hij niets gekocht (als hij er al bij was). De hele collectie kwam in handen van Hoffmanns dochter Marie Esther (vgl. noot 26) (Van Regteren Altena, 107-108; Lever, 44).

36 RHCL, NA, inv.nr. 4112 (notaris Arnold Hagemans).

37 Pieters, 60, 69-70; Pieters, Rompen, Jagt & Bardet, 61-62; Ubachs; Rompen, 40-41. In deze publicaties wordt de weduwe Godding geïdentificeerd met Rosa Godding, maar dat is onjuist. Rosa Godding hertrouwde in 1810 op 55-jarige leeftijd als weduwe van de in 1803 gestorven Martin Wilmotte (vgl. afb. 4) met de notaris Jean Servais Haenen [RHCL, BS Maastricht]. Ze zou zich ook nooit weduwe Godding hebben genoemd, maar de familienaam van haar overleden man hebben gebruikt, zoals Catharina Soiron zich (wel) weduwe Godding noemde. NB (1): het dossier bevindt zich in het Nationaal Archief te Den Haag. Ik heb de stukken niet bestudeerd. Opvallend is trouwens dat de weduwe zich in de brief aan gouverneur De Brouckère de enige erfgenaam noemt, terwijl de kanunnik zonder testament gestorven was, en zijn nichtjes Rosa en Thérèse toch zeker ook natuurlijk erfgenaam waren (vgl. Cavenne, 73). Overigens was Martin Wilmotte (Wilmots) een van de aangevers van het overlijden van kanunnik Godding (vgl. noot 4). Hij was 'domestique aux encloitres de Saint-Servais', ofwel de huisbediende van Godding. NB (2): Aanscherping van de bronvermelding bij Ubachs, 57 noot 10: RHCL, PA inv.nr. 753, volgnr. 4338 (17 juni 1816); inv.nr. 872, map 17 november 1815, volgnr. 5; inv.nr. 873, map 28 november, volgnr. 3; inv.nr. 899, map 27 juni 1816, volgnr. 7.

38 Vgl. Pieters, 60.

39 [P.-J.] Buc'hoz, *Les dons merveilleux et diversement coloriés de la nature dans le règne animal ou collection d'animaux précieusement coloriés ...* (Paris 1782), geciteerd door Bardet & Jagt, 581.

40 Van Regteren Altena, 107. In een op 27 augustus 1782 gedateerd manuscript (Van Regteren Altena, 95 noot 10) maakt Camper melding van kaken uit de Sint-Pietersberg die hij bij Hoffmann en bij J.B. Drouin (ook in Maastricht) heeft gezien en van een kaak die hijzelf in bezit heeft, maar refereert hij niet aan de collectie van Godding.

41 Van Regteren Altena, 107.

42 Van Regteren Altena, 107. Vgl. de tekening en de beschrijving van de kop door Cuvier (Cuvier, 157-159, planche 19 fig. 1).